

racionality - racionality, která je neúplná s ohledem na vysoký stupeň komplexnosti prostředí. Behaviorální teorie rovněž obrací pozornost k fenoménům, jako je intuitivní rozhodování (Kahneman a Tverski), ochota riskovat a význam neformálních vztahů pro řízení, fungování a stabilitu formálních organizací (Barnard). Z hlediska rozhodování ve veřejném sektoru považují za významné zařazení subkapitoly 4.4 „Neúplná racionalita a management znalostí“, a to zejména s ohledem na pozici, kterou management znalostí zaujímá v aktuálně uplatňovaném systému governance na úrovni EU i na nižších úrovních. Významné přitom je, že autor věnuje pozornost nejen teoretickým východiskům a charakteristikám tohoto přístupu, ale také jeho kritice vyjádřené např. J. Stiglitzem a T. D. Wilsonem. Pátá kapitola seznamuje čtenáře s teoriemi spontánní racionality, kterou formuloval A. von Hayek jako racionalitu, která je založena na „typech“ myšlenkových představ, jež určují lidské jednání dříve, než vstoupí do vědomého myšlení či než jsou slovně vyjádřeny. Značnou pozornost autor věnuje Schützově teorii smysluplného jednání a dále zmiňuje také inkrementalismus Ch. Lindbloma, který je založen na myšlence, že rozhodnutí nejsou přijímána podle jasně stanovených cílů, ale podle měnící se situace, a to v podobě postupných či marginálních změn. Následující kapitola je pojata jako analýza vědecké diskuse, ve které se střetávají zastánci tradičních racionalistických koncepcí rozhodování a zastánci širšího pojetí racionality, kteří zdůrazňují hodnotový základ racionálního jednání. Cílem této analýzy je identifikovat, zda tato diskuse směřuje k integraci či prohloubení diferenciace mezi stávajícími teoretickými přístupy v oblasti rozhodování. Autor identifikoval integrující snahy některých vědců

(např. Etzionho), přesto však uzavírá, že žádná z vědeckých diskusí dosud nevedla k vytvoření integrální teorie jednání a rozhodování. Tento závěr představuje východisko pro sedmou kapitolu, v níž usiluje o ověření parciálního charakteru vysvětlení vybraných koncepcí rozhodování ve veřejné a sociální politice, a to na příkladě konkrétního sociálního programu (Vládní program podpory terénní práce v sociálně vyloučených komunitách). Vybranými teoriemi jsou (a) teorie ohraničené racionality rozhodování a chování H. Simona, (b) koncepce inkrementálního rozhodování Ch. Lindbloma a (c) koncepce rozhodování A. Schütze. Jednotlivá zjištění realizovaného evaluačního výzkumu uvedeného vládního programu J. Winkler interpretuje v kontextu zvolených koncepcí. Závěr o nemožnosti jejich integrace ovšem nepovažují na základě předložených argumentů za zcela přesvědčivý; v textu totiž podle svého názoru není patrné výraznější úsilí o jejich skutečné vzájemné propojení.

Následující dvě kapitoly jsou věnovány institucionálním teoriím rozhodování. Nejprve je podrobně představena koncepce institucionální analýzy a rozvoje E. Ostromové, jejíž základ tvoří koncept arény politického jednání jako oblasti, ve které je konstruováno jednání lidí. Každá taková oblast je určena specifickou situací a aktéry jednání a její charakteristiky jsou závislé na vnějším prostředí (např. na existujících pravidlech a hodnotách). Mezi charakteristické rysy koncepce institucionální analýzy a rozvoje patří její víceúrovňovost a důraz na evaluaci institucí. Na přístup E. Ostromové pak autor navazuje koncepcí institucionálního jednání J. Marche a oba přístupy také vzájemně porovnává, a to zejména v otázce tvorby a implementace pravidel rozhodování a jednání. Třetím z předkládaných pojetí

institucionálního rozhodování je teorie zpřesňované rovnováhy politických rozhodnutí, která se zaměřuje na vysvětlení projektů dynamických změn politiky na základě způsobu organizace vztahů mezi politickými institucemi („makropolitikou“) a aktéry rozhodování („mikropolitikou“). Na tuto koncepci pak autor navazuje případovou studii, v níž uplatňuje poslední zmiňovaný koncept při analýze významu a role lokálních programů v procesu politiky zaměstnanosti. Zařazení této případové studie považují za velmi přínosné, neboť ukazuje možnosti praktického využití institucionálně založeného přístupu při analýze vývoje vybraných opatření sociální politiky.

V závěru práce pak autor věnuje pozornost ekologickému přístupu v oblasti tvorby rozhodnutí a zejména zjištěním, která se vztahují k otázce integrovanosti teorií rozhodování a otázce jejich objektivnosti. Po relativně rozsáhlé analýze různých přístupů k teorii rozhodování dospívá k následujícím konstatováním: (1) integrujícím prvkem současných teorií rozhodování - a to jak racionalistických, tak institucionálních - je teze, že rozhodování jednotlivců je závislé na jejich normativně hodnotové orientaci; (2) reflexe sociálního jednání a rozhodování je nutně neúplná, a to včetně všech jejich vědeckých forem; (3) výzkum rozhodování vede k potřebě věnovat pozornost široce pojatému prostředí, v němž se odehrává; (4) lidské jednání nelze dobře vysvětlit bez analýzy společenských norem důvěry a reciprocity jako předpokladů k dosažení kooperativních organizačních vztahů, nadřazených individuálně ne zcela racionálním výsledkům jednání. I na těchto organizačních formách politiky tedy závisí, zda proces sociální politiky bude účinný.

Miroslava Rákoczyová

Výběrové šetření o zdravotně postižených osobách v ČR

Výsledky šetření o zdravotně postižených osobách v České republice za rok 2007.

Praha, ČSÚ, 2008. 48 s. ISBN 978-80-250-1678-7

Jedním z klíčových úkolů státní sociální politiky je pomoc osobám se zdravotním postižením. K tomu je potřebný komplexní a konzistentní systém statistických informací, jenž v ČR chyběl, proto byl vládou jeho vybudováním v roce 2003 pověřen ČSÚ. Výsledkem je publikace „Výsledky šetření o zdravotně postižených osobách v České republice za rok 2007“, vydaná koncem června v řadě „Práce, sociální statistiky“.

Na koncepci šetření se podílela meziresortní pracovní skupina pod vedením zástupců ČSÚ a ÚZIS (Ústavu zdravotnických informací a statistiky). Informace byly získány statistickým zjišťováním prostřednictvím praktických lékařů. Metodika šetření vychází z metodického manuálu OSN. Konzistentnost systému dat je založena na náhodném výběru respondentů (lékařů) a zdravotně postižených osob (jejich pacientů). Podkladem pro vyplnění dotazníku byla zdravotnická dokumentace vybraného pacienta, osobní pohovor nebyl vyžadován. Zjišťování se zúčastnila necelá čtvrtina (23,5 %)

z více než dvou tisíc oslovených praktických a dětských lékařů. Do závěrečného zpracování bylo zařazeno 10 645 řádně vyplněných dotazníků. Zjištěná data za výběrový soubor byla odpovídajícími statistickými metodami dopočtena tak, aby výsledky byly reprezentativní za celou ČR. Nejdůležitějším zjištěním je skutečnost, že v roce 2007 žilo v ČR 1 015 548 osob se zdravotním postižením, tj. 9,87 % z celkové populace ČR.

Ve zprávě EK z roku 2005 je podíl osob se zdravotním postižením v Evropě odhadován na 15,7 % obyvatel v produktivním věku, v jednotlivých zemích se pohybuje mezi 6 až 30 %. Šetření ČSÚ však zjišťovalo podíl v obyvatelstvu celkem, takže data podle uvedeného pramene nejsou plně srovnatelná. Starší pramen EU však odhaduje, že v roce 2000 počet osob se zdravotním postižením činil 10 % obyvatelstva EU. Tento údaj koresponduje s výsledky šetření ČSÚ.

Počet osob se zdravotním postižením závisí do značné míry na použité definici zdravotně postižené osoby. Respondenti závazně

vycházeli z definice vypracované na základě doporučení OSN: „Zdravotně postiženou je osoba, jejíž tělesné, smyslové a/nebo duševní schopnosti a duševní zdraví jsou odlišné od typického stavu pro odpovídající věk a lze oprávněně předpokládat, že tento stav potrvá déle než 1 rok. Odlišnost od typického stavu pro odpovídající věk musí být takového druhu a rozsahu, že obvykle způsobuje omezení nebo faktické znemožnění společenského uplatnění dané osoby.“

Kde to bylo možné, byla data o osobách se zdravotním postižením srovnávána s daty za populaci ČR celkem, a to zejména podle struktury, věku, vzdělání a rodinného stavu. Ukázalo se, že oproti celkové populaci je u osob se zdravotním postižením vyšší podíl osaměle žijících osob, což je třeba brát v úvahu při odhadu nároků na sociální služby. Věková struktura je charakterizována jako podíl zdravotně postižených osob v jednotlivých populačních ročnících, který s věkem výrazně roste, což se rovněž projeví ve zvýšených nárocích na sociální a zdra-

vozní péči. Vzdělanostní struktura osob se zdravotním postižením je podstatně horší než u populace celku (47 % osob nad 15 let má pouze základní vzdělání), přestože náš vzdělávací systém zajišťuje přístup jak k hlavnímu vzdělávacímu proudu, tak ke speciálním programům.

Soubor byl podroben analýze rovněž podle typu, příčin, délky trvání, míry a důsledků zdravotního postižení. Jde o velmi důležité ukazatele, které však vyžadují vysoce odborný medicínský přístup.

Respondenti proto dostali podrobné metodické vysvětlivky, opírající se o Mezinárodní klasifikaci nemocí (MKN-10).

Socioekonomické ukazatele představují závěrečnou část dotazníku. Patří sem údaje o kompenzačních pomůckách, o bydlení (včetně pobytu v zařízeních sociální péče), o ekonomické aktivitě a o pobírání dávek sociální péče. Ekonomická aktivita osob se zdravotním postižením je ve srovnání s populací ČR výrazně nižší, což platí i pro další země EU.

Výběrové šetření ČSÚ o zdravotně postižených osobách přináší cenné údaje vedle toho, že se při zpracování vyskytly drobné nedostatky (např. se mluví o „léčebnách“ tam, kde jde o zařízení sociální péče, užívá se zrušený termín „bezmocnost“, ne zcela jasný je vztah mezi tabulkou 19 a 20). Práce však nesporně představuje průkopnický čin, svou úrovní srovnatelný s obdobnými publikacemi EU.

Ing. Anna Červenková, VÚPSV

Jak zajistit prostředky na činnost neziskových organizací

S názorem neziskových poskytovatelů sociálních služeb na způsob financování jejich činnosti a s jeho negativními dopady na rozsah a kvalitu jimi poskytovaných služeb seznámili veřejnost zástupci krizové skupiny neziskových poskytovatelů sociálních služeb na tiskové konferenci 4. června 2008. Současně zveřejnili svoji analýzu současného systému poskytování sociálních služeb, z níž vyplynulo, které skutečnosti z jejich pohledu nejvíce negativně ovlivňují podmínky pro jejich činnost. K obraně zájmů svých a svých klientů vytvořili následně ANEPOSS - Alianci neziskových poskytovatelů sociálních služeb, která provozuje i stejnojmenný webový portál. Jejím cílem je dosáhnout vytvoření přijatelných a udržitelných podmínek pro kvalitní a profesionální zajištění služeb potřebným a rovných podmínek na trhu sociálních služeb. Jak dokladovali, ze zveřejněných dat vyplývá, že zatímco ústavní zařízení, jejichž zřizovateli jsou v převážné míře kraje nebo obce, získala v plošném průměru dotaci ve výši

zhruba 90 % provozních nákladů, neziskové organizace se musely v průměru spokojit s dotací nepřesahující 30 % s tím, že se počítá s financováním jejich aktivit prostřednictvím projektů financovaných z programů Evropské unie. Do poloviny roku 2008 však nebyly vypsány téměř žádné projektové výzvy v rámci strukturální pomoci EU na období let 2007-2013, kterou zprostředkovává a rozděluje český stát. V současné době tak řada poskytovatelů bojuje s nedostatkem finančních prostředků, musí omezovat či rušit své aktivity a služby, propouštět personál, což má často velmi nepříjemné důsledky pro jejich klienty. Mnozí z nich například potřebují k tomu, aby se mohli začlenit do společnosti, případně uplatnit na trhu práce, dlouhodobý výcvik a trvalou podporu. Hrozí, že pro nedostatek financí přijde dosud vynaložené úsilí nazmar.

Vzhledem k tomu, že jsou neziskové organizace důležitou součástí demokratické společnosti a zásadním způsobem se podílejí na zajišťování veřejných služeb a veřej-

ně prospěšných činností, spojily neziskové organizace působící v nejrůznějších oblastech své síly. 17. července vystoupili zástupci tematické platformy NNO zaměřené na sociální a zdravotní služby, na veřejně prospěšné činnosti v oblasti rovných příležitostí, vzdělávání, lidských práv a kultury s následující výzvou: **„Vyzýváme zodpovědné činitele i relevantní státní orgány, jmenovitě všechna ministerstva, aby veřejnost co nejdříve jasně informovali o závazných termínech a programech čerpání strukturální pomoci pro neziskový sektor a umožnili tak neziskovému sektoru podílet se na veřejných službách a projektech přispívajících k rozvoji ČR. Zvláště pak vyzýváme k jasnému formulování priorit v podpoře neziskových organizací poskytujících sociální služby a k zajištění nástrojů pro naplňování těchto priorit.“**

Na média se pak obrátili s apelem, aby věnovala této problematice pozornost a stala se skutečným nástrojem veřejné kontroly politiky státu.

- Lí -

Sexualita mentálně postižených - II

Ve dnech 11.-12. prosince 2008 se bude v Hradci Králové konat již druhá celostátní konference k problematice sexuality mentálně postižených. Opět ji připravuje občanské sdružení ORFEUS ve spolupráci s katedrou sociální práce a sociální politiky Pedagogické fakulty Univerzity v Hradci Králové, na přípravě se budou podílet Sdružení pro podporu mentálně postižených a Společnost pro plánování rodiny a sexuální výchovu.

Konference bude rozdělena do tematických bloků, které budou věnovány úloze pomáhajících organizací, oblasti výchovy a vzdělávání, právním aspektům a praktickým zkušenostem poskytovatelů sociálních služeb v této oblasti. Jsou plánovány i některé doplňkové akce, např. promítání výukového animovaného filmu „O sexu...“, specializované workshopy, prodej odborné literatury apod.

Konference je určena pracovníkům státní správy a samosprávy, ústavů sociální péče, nestátních neziskových organizací a akademických pracovišť včetně studentů z výchovné zdravotní a sociální oblasti a příbuzných oborů.

Bližší informace včetně přihlášky v elektronické podobě bude možné nalézt na stránkách www.orfeus-cr.cz v sekci vzdělávání, v podsekcí sexualita mentálně postižených a konference 2008.

Novinky

v knižním fondu ČICSO

People at Work. Life, Power, and Social Inclusion in the New Economy. / DeVault, Marjorie L. [EDI]

New York, New York University Press 2008. - 344 s. - ISBN 978-0-8147-2003-5.

Using Software in Qualitative Research. A Step-by-Step Guide. / Lewins, Ann - Silver, Christina

Los Angeles, Sage 2007. - 288 s. - ISBN 978-0-7619-4923-7.

Riziko odlivu lékařů a odborníků IT/ICT z České republiky do zahraničí. / Vavrečková, Jana a kol.

Praha, VÚPSV 2007. - 100 s. - ISBN 978-80-87007-50-1.

Mezinárodní pracovní migrace v ČR. Bulletin č. 20. / Horáková, Milada - Macounová, Ivana

Praha, VÚPSV 2008. - 59 s. - ISBN 978-80-87007-86-0.

Život žen a mužů. Analýza dat z publikace Zaostřeno na ženy a muže 2007.

Praha, ČSÚ 2008. - 67 s. - ISBN 978-80-250-1685-5.

Analýza zahraniční zaměstnanosti v České republice; postavení cizinců na trhu práce a podmínky jejich ekonomické integrace. / Pořízková, Hana

Praha, VÚPSV 2008. - 76 s. - ISBN 978-80-87007-83-9.

Výsledky soutěže **NADěje pro změnu Ústavů** vyhlásilo občanské sdružení Quip - Společnost pro změnu 24. června 2008. Soutěž byla zaměřena na podporu deinstitucionalizace služeb pro lidi se zdravotním postižením a jejím smyslem bylo zvýšit kvalitu života lidí s postižením žijících v ústavech. Sleduje několik cílů: šířit příklady dobré praxe, podpořit pracovní týmy ústavů, v nichž už se změnami začali, a motivovat další ústavy a jejich zřizovatele k zahájení procesu deinstitucionalizace. Podmínkou účasti bylo zpracování projektu Plán prvních kroků potřebných pro vytvoření strategie transformace ústavu. Tři vítězné ústavy - Zahrada z Kladna, Vyšší Hrádek z Brandýsa nad Labem a Domov pod Lipami Smečno - získají možnost vyslat své pracovníky na zahraniční studijní cestu, vyškolení pracovního týmu a finanční příspěvek na realizaci prvních kroků vedoucích k deinstitucionalizaci služeb. Finanční část odměny vítězům věnoval Výbor dobré vůle - Nadace Olgy Havlové. Organizace soutěže byla financována Evropským sociálním fondem a státním rozpočtem ČR.

Více informací na: www.kvalitavpraxi.cz.